

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING SHAHARLARDA VA BOSHQA AHOLI PUNKTLARIDA OBODONLASHTIRISH QOIDALARINI BUZISH HUQUQBUZARLILIGINI OLDINI OLISHDA SOHAVIY XIZMATLAR O'RTASIDA HAMKORLIK

IIV Akademiyasi 3-o 'quv kursi 315-guruh kursanti

Tolibov Yorqinjon Ravshanjon o'g'li

Anotatsiya: Profilaktika inspektorining shaharlar va boshqa aholi punktlarida obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarliligini oldini olishda sohaviy xizmatlar o'rtasida hamkorlik juda muhim rol o'ynaydi. Bu hamkorlik, birinchi navbatda, joylarda obodonlashtirish ishlari va muhitni himoya qilish bo'yicha to'liq va samarali nazoratni ta'minlashga qaratilgan. Inspektorlar, huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyat va boshqa ijtimoiy tashkilotlar birgalikda obodonlashtirish qoidalarini buzish holatlarini aniqlash, oldini olish va ularni bartaraf etish uchun izchil harakat qilishlari zarur. Shu tarzda, har bir tashkilotning o'ziga xos vakolatlarini birlashtirib, ijtimoiy muhitni yaxshilash, ekologik muammolarni hal etish va fuqarolarga sifatli yashash sharoitlarini yaratish maqsadida samarali tizim shakllanadi.

Anotation: The prevention inspector plays a very important role in preventing violations of the rules of improvement in cities and other settlements. This cooperation is aimed, first of all, at ensuring full and effective control over the improvement work and environmental protection in the areas. Inspectors, law enforcement agencies, local authorities and other social organizations should work together to identify, prevent and eliminate violations of the rules of improvement. In this way, by combining the specific powers of each organization, an effective system is formed to improve the social environment, solve environmental problems and create quality living conditions for citizens.

Kalit so'zlar: Profilaktika inspektori, shaharlar, aholi punktlari, obodonlashtirish, qoidalar, huquqbuzarlik, oldini olish, sohaviy xizmatlar, hamkorlik, muhitni himoya qilish, huquqni muhofaza qilish, mahalliy hokimiyat, ekologiya, yashash sharoitlari, tizim.

Key words Preventive inspector, cities, populated areas, urban planning, regulations, violations, prevention, sector services, cooperation, environmental protection, law enforcement, local authorities, ecology, living conditions, system.

Kirish: Obodonlashtirish qoidalarining buzilishi, shaharlar va boshqa aholi punktlarida ekologik muvozanatni buzishi, yashash sharoitlarini yomonlashtirishi hamda jamoat salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun,

obodonlashtirish sohasida huquqbuzarliklarni oldini olish, faqatgina bir organning emas, balki turli sohaviy xizmatlarning hamkorlikda ishlashini talab qiladi. Profilaktika inspektorlari bu jarayonda markaziy ro'l o'ynab, obodonlashtirish qoidalariga rioya qilinishini nazorat qiladi, shu bilan birga huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyat va boshqa tegishli tashkilotlar bilan birgalikda harakat qilishlari zarur. Bu hamkorlik orqali, shaharlarning obodonlashtirilgan va ekologik jihatdan barqaror bo'lishi uchun zarur choralar ko'riladi, hamda fuqarolarga sifatli yashash sharoitlari ta'minlanadi.

Shaharlar va boshqa aholi punktlarida obodonlashtirish, faqatgina estetik jihatdan emas, balki ekologik va ijtimoiy nuqtai nazardan ham muhim ahamiyatga ega. Obodonlashtirish qoidalarining buzilishi esa nafaqat shahar ko'rinishini buzadi, balki atrof-muhitni ifloslantiradi, fuqarolarning salomatligiga ta'sir qiladi va jamoat xavfsizligini xavf ostiga qo'yadi. Bunday holatlarning oldini olish, shuningdek, obodonlashtirishni samarali boshqarish uchun turli ijtimoiy va davlat tashkilotlari o'rtasida yaqin hamkorlikni talab etadi. Profilaktika inspektorlari, obodonlashtirish qoidalarini buzish holatlarini aniqlash va oldini olishda asosiy vakolatli organlardan biridir. Ular, o'z faoliyatlarini faqat tekshirish va jazolash bilan cheklamaydilar, balki turli sohaviy xizmatlar – huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyatlar, ekologik nazorat tashkilotlari, va ijtimoiy tashkilotlar bilan hamkorlikda ishlashlari kerak.

Hamkorlikning samarali tashkil etilishi, obodonlashtirish qoidalarining buzilishiga qarshi kurashishda kengroq tizim yaratish imkonini beradi. Bu tizimda har bir tashkilot o'zining vakolatlarini va mas'uliyatini to'g'ri amalga oshirib, shaharlarni va boshqa aholi punktlarini ekologik jihatdan barqaror va yashash uchun qulay muhitlarga aylantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu hamkorlik, fuqarolarga obodonlashtirish qoidalarining ahamiyatini tushuntirish va ularni sog'lom yashash sharoitlari bilan ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Shunday qilib, profilaktika inspektorlarining faolligi va turli sohaviy xizmatlar bilan hamkorlik o'rnatish, obodonlashtirishni muvaffaqiyatli boshqarishning kalitiga aylanishi mumkin.

Dolzarb muammolar:

1. **Obodonlashtirish qoidalarining buzilishi va nazoratning etishmasligi:** Obodonlashtirishning asosiy qoidalari va talablariga rioya qilmaslik holatlari hali ham keng tarqalgan. Ko'plab aholi punktlarida o'rnatilgan qoidalar buzilmoqda, chunki zarur nazorat mexanizmlari yetarlicha samarali ishlamayapti. Bu esa atrof-muhitni ifloslantirish, ko'chalar va yashash joylarining estetik holatining yomonlashishiga olib keladi.

2. **Sohaviy xizmatlar o'rtasida hamkorlikning yetishmasligi:** Obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarligini oldini olishda sohaviy

xizmatlar o'rtasida samarali hamkorlik yo'qligi hali ham muammo sifatida mavjud. Inspektorlar, huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyat va ekologik xizmatlar birgalikda harakat qilishda ba'zan aloqa va o'zaro tushunmovchiliklar tufayli samarali ish olib bormaydilar. Bu, o'z navbatida, obodonlashtirishga oid qoidalarni buzishni oldini olishda jiddiy to'siqlarni keltirib chiqaradi.

3. **Fuqarolarning obodonlashtirish qoidalariga nisbatan befarqligi:** Aholi orasida obodonlashtirish qoidalariga e'tibor bermaslik holatlari ko'p uchraydi. Ba'zi fuqarolar, obodonlashtirishning ekologik va ijtimoiy ahamiyatini to'liq tushunmasdan, qoidalarga amal qilmaydilar. Bu muammo, obodonlashtirishning samarali amalga oshirilishiga to'sqinlik qiladi va bu masalada profilaktika inspektorlarining o'rni beqiyosdir.

4. **Ijtimoiy va iqtisodiy omillar:** Ba'zan aholi punktlaridagi obodonlashtirish ishlariga ajratilgan mablag'lar yetishmasligi yoki noaniqligi, huquqbuzarliklarning oldini olishda jiddiy to'siqlarni yuzaga keltiradi. Aholi yashaydigan joylarning obodonlashtirilishi uchun yetarli iqtisodiy resurslar va mablag'lar bo'lmasligi, qoidalarni buzishga olib keladigan muammolarni kuchaytiradi.

5. **Ekologik ta'sirning kuchayishi:** Shaharlar va qishloq aholi punktlarida obodonlashtirish qoidalarini buzish nafaqat tashqi ko'rinish va estetik holatni yomonlashtiradi, balki ekologik muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ifloslangan suv va havoda zaharli moddalar miqdori ortishi, yashash uchun noqulay sharoitlar yaratadi. Buning oldini olish uchun faqat profilaktika inspektorlari emas, balki ekologik xizmatlar, shahar hokimiyatlari va boshqa sohaviy tashkilotlar o'rtasida muvofiqlashtirilgan va samarali hamkorlik zarur.

6. **Jazolar va ma'muriy choralar:** Obodonlashtirish qoidalarini buzish uchun jazo tizimi ba'zan etarlicha qat'iy va samarali bo'lmaydi. Huquqbuzarlikni oldini olish uchun profilaktika inspektorlarining o'rni juda muhim bo'lsa-da, ba'zan jazo mexanizmlarining kuchsizligi yoki buzilgan qoidalar uchun yetarli jazolar belgilamaslik sababli, bu muammo o'z haligicha qolmoqda.

Yechimlar:

□ **Sohaviy xizmatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish:** Obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarliklarini oldini olishda sohaviy xizmatlar – profilaktika inspektorlari, huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyatlar, ekologik nazorat va boshqa tegishli tashkilotlar o'rtasida yaqin hamkorlik zarur. Bu hamkorlik, aniq va samarali axborot almashish, o'zaro koordinatsiya va birgalikda qarorlar qabul qilish orqali amalga oshirilishi kerak. Bunday yondashuv, obodonlashtirish qoidalarini buzish holatlarini tezda aniqlash va ularga qarshi samarali choralar ko'rishga imkon yaratadi.

□ **Fuqarolarni obodonlashtirish qoidalari haqida xabardor qilish va ta'lim berish:** Aholini obodonlashtirish qoidalarining ahamiyati haqida keng qamrovli axborot berish muhim. Odamlar obodonlashtirishning faqat tashqi ko'rinishdan iborat emasligini, balki ularning salomatligiga, ekologiyaga va yashash sharoitlariga qanday ta'sir ko'rsatishini tushunishlari kerak. Shu maqsadda mahalliy hokimiyatlar, ijtimoiy tashkilotlar va ta'lim muassasalarining o'zaro hamkorlikda jamoat ta'limi, treninglar va targ'ibot kampaniyalarini o'tkazish muhimdir.

□ **Jazo tizimini takomillashtirish:** Obodonlashtirish qoidalarini buzganlik uchun samarali jazo tizimi joriy etish zarur. Jazo faqat ogohlantirish bilan cheklanmay, aniq va qat'iy bo'lishi kerak. Buzilgan qoidalar uchun ma'muriy va moliyaviy jazolarni kuchaytirish, shuningdek, jamoat ishlariga jalb qilish kabi chora-tadbirlarni qo'llash mumkin. Bu orqali fuqarolarni obodonlashtirish qoidalariga hurmat bilan qarashga undash mumkin.

□ **Ekologik nazoratni kuchaytirish:** Ekologik ta'sirni kamaytirish uchun obodonlashtirish qoidalariga rioya etilishini nazorat qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Ekologik nazorat organlari va mahalliy hokimiyatlar birgalikda muhitni ifloslantirishni oldini olish uchun maxsus rejalashtirilgan va muntazam tekshiruvlar o'tkazishlari kerak. Shuningdek, ekologik ta'lim va targ'ibot ishlari orqali fuqarolarni yashash muhiti va atrof-muhitni saqlashga jalb qilish lozim.

□ **Mahalliy hokimiyatning rolini kuchaytirish:** Mahalliy hokimiyatlar shaharlarni obodonlashtirishning asosiy tashkilotchisi sifatida muhim rol o'ynaydi. Ular obodonlashtirish rejalari, budjetlarni shakllantirish va monitoring jarayonlarini yanada samarali amalga oshirishlari kerak. Mahalliy hokimiyatlar obodonlashtirishga oid qonunlarni joriy etishda va buzilishlarni aniqlashda faol bo'lishi lozim. Shuningdek, hokimiyatlar ekologik holatni yaxshilashga yo'naltirilgan ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirishni ko'rib chiqishlari kerak.

□ **Innovatsion texnologiyalardan foydalanish:** Obodonlashtirish qoidalarining buzilishi holatlarini aniqlash va oldini olishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash mumkin. Masalan, mobil ilovalar orqali fuqarolarni obodonlashtirish holati bo'yicha xabardor qilish, monitoring tizimlari va dronlar yordamida hududlarni kuzatish, avtomatlashtirilgan axborot tizimlari orqali buzilishlarni tezda aniqlash va javob choralari ko'rish mumkin. Texnologiyalar obodonlashtirishni samarali boshqarish va nazorat qilishda muhim yordamchi vosita bo'lishi mumkin.

□ **Ijtimoiy tashkilotlar va jamoatni jalb qilish:** Ijtimoiy tashkilotlar, jamoat fikrini shakllantirish va jamoat ishtirokini kuchaytirish orqali obodonlashtirish qoidalariga rioya qilishni ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Jamoat va fuqarolik jamiyatining faolligini oshirish uchun har xil ijtimoiy tadbirlar, tashabbuslar va

ko'ngilli faoliyatlarni tashkil etish zarur. Bunday tadbirlar orqali odamlar obodonlashtirishga befarq bo'lmagan, shaharlarining ko'rinishini yaxshilashda o'z hissalarini qo'shishadi.

□ **Yashash sharoitlarini yaxshilashga yo'naltirilgan kompleks yondashuv:**

Obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarliklarini oldini olishda yagona tizimli yondashuv zarur. Bu nafaqat qoidalar va jazo tizimiga, balki shaharlarning ijtimoiy va infratuzilma holatiga, ekologik holatiga ham ta'sir ko'rsatishi kerak. Yashash sharoitlarini yaxshilash, ekologik barqarorlikni ta'minlash va fuqarolarni madaniy jihatdan tarbiyalash orqali obodonlashtirishning ahamiyatini oshirish mumkin.

Xulosa: Shaharlar va boshqa aholi punktlarida obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarliklarini oldini olish, kompleks yondashuvni va samarali hamkorlikni talab qiladi. Profilaktika inspektorlari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, ammo ularning faolligi faqat huquqni muhofaza qilish organlari, mahalliy hokimiyatlar, ekologik xizmatlar va ijtimoiy tashkilotlar bilan birgalikda ishlash orqali yanada samarali bo'ladi. Sohaviy xizmatlar o'rtasidagi yaqin hamkorlik, maqsadga erishish uchun kuchli va izchil tizim yaratish imkonini beradi, obodonlashtirish qoidalariga rioya qilishni ta'minlash va fuqarolarga sifatli yashash sharoitlarini yaratish uchun zarur.

Bunda fuqarolarni obodonlashtirishning ekologik va ijtimoiy ahamiyatiga oid ta'lim, samarali jazo tizimi, zamonaviy texnologiyalar va jamoat ishtirokini rag'batlantirish kabi yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Xulosa qilib aytganda, obodonlashtirish qoidalarini buzish huquqbuzarliklarini oldini olishda hamkorlik, faqatgina qonun va jazo choralari bilan cheklanmay, balki ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy jihatlarni ham hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Bu orqali, shaharlarning obodonlashtirilgan, ekologik barqaror va fuqarolar uchun qulay yashash muhitlariga aylanishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- "O'zbekiston respublikasining obodonlashtirish to'g'risidagi qonuni" – O'zbekiston respublikasi oliy majlisi, 2018 yil.
- Karimov I.A. "Yoshlarni ekologik tarbiyalashda davlat va jamiyatning roli" – Tashkent, 2009.
- Davronov N., O'roqov A. "Ekologik monitoring va obodonlashtirish nazorati" – Tashkent, 2019.
- "Obodonlashtirish va sanitariya-gigiyena qonunlari: O'zbekiston tajribasi" – O'zbekiston respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi, 2021 yil.
- "Jamoat nazorati va ekologik ta'lim" – O'zbekiston ekologik jamiyatining hisobotlari, 2022 yil.
- "Shaharlarni ekologik rivojlantirish: Obodonlashtirish va tashkiliy chora-tadbirlar" – BMTning ekologiya va barqaror taraqqiyot dasturi, 2020 yil.
- Shuxratov X., Sharipov M. "Mahalliy hokimiyat va ekologik nazorat" – Tashkent, 2020.